

Innst. 252 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 12:3 (2007–2008)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Rolf Reikvam om endringer i Grunnloven §§ 1, 3, 12–14, 16–22, 25–31, 62, 67–69, 74–81, 86 og 112, om opphevelse av Grunnloven §§ 4–9, 11, 23, 24, 32, 34–37, 39–41, 43–48, om ny § 113 og om endring av Grunnlovens overskrift. (Innføring av republikansk statsform)

Til Stortinget

Sammendrag

Ovennevnte grunnlovsforslag, som er fremmet av Øystein Djupedal, Ågot Valle og Rolf Reikvam, tar sikte på å gjennomføre endringer i Grunnloven slik at Norge kan endre sin formelle styreform fra monarkisk til republikansk.

Forslagsstillerne viser til at alle er født med de samme rettigheter og plikter i samfunnet. Dette prinsippet bør være ledende for hvordan vi utformer samfunnet, også når det gjelder rollen som statsoverhode for Norge. Vervet som landets statsoverhode bør ifølge forslagsstillerne ikke kunne oppnås gjennom arv, men gjennom en demokratisk prosess. Utnevnelsen kan skje på forskjellig vis, men den bør uansett ha en demokratisk forankring. Dette er forslagsstillerne prinsipielle utgangspunkt for forslaget, og er uavhengig av hvordan kongehuset skjøtter sine oppgaver.

Bare de strengt nødvendige endringene er tatt med i forslaget. De oppgavene som etter den någjeldende grunnloven er lagt til Kongen, vil etter forslaget ligge hos regjeringen og eventuelt en president. Forslagsstillerne viser til at en innføring av republikk forutsetter forutgående folkeavstemning fordi spørsmålet om republikansk eller monarkisk statsform er

av stor viktighet for folket og landet. Dette er en prosess som må skje i forkant og uavhengig av de nødvendige endringene i Grunnloven.

Dessuten ble landets nåværende monarki innført etter folkeavstemning. Folkeavstemning om landets statsform må derfor kunne anses som en konstitusjonell sedvane.

Forslagsstillerne foreslår at en innføring av republikk skjer umiddelbart dersom den blir vedtatt. Kongen og hans familie må innrømmes rimelige økonomiske kompensasjonsordninger av Stortinget. Forslagsstillerne er av den oppfatning at en president kun bør tillegges titulære funksjoner tilsvarende de kongen har i dag. Valg av president kan skje i henhold til en egen lov for presidenten der presidenten velges i alminnelige valg, eller at Stortinget oppnevner vedkommende. Forslagsstillerne ser også for seg muligheten av ikke å ha president, fordi en visestatsminister, eventuelt også en viseutenriksminister tar seg av de mer titulære funksjoner ved representasjoner og lignende.

Forslagsstillerne vil at Grunnlovens overskrift endres fra «Kongeriget Norges Grundlov» til «Grundlov for Norges Rige».

Forslaget går ut på at § 1 skal lyde:

«Norge er en fri, selvstendig, udelelig og uavhengelig Republik.»

Forslaget innebærer at «Republik» erstatter «Rige» i gjeldende bestemmelse. Etter forslaget sløyfes andre setning i § 1 som lyder:

«Dets Regjeringsform er innskærket og arvelig monarkisk.»

Forslagsstillerne vil at overskriften til kap. B skal lyde:

«Om den udøvende Magt.»

Det er fremmet to alternative forslag til § 3:

Alternativ 1:

«Den udøvende Magt er hos Regjeringen.»

Alternativ 2:

«Den udøvende Magt er hos Regjeringen og Præsidenten. Nærmere Bestemmelser om Præsidenten gives ved Lov.»

Forslaget går videre ut på at ordet «Kongen» som er nevnt i en rekke bestemmelser i Grunnloven, erstattes med ordet «Regjeringen».

Forslaget innebærer også at ordet «Statsraadet» i flere bestemmelser erstattes med «Regjeringen».

For øvrig foreslår forslagsstillerne at flere av bestemmelsene i Grunnloven som vedrører Kongen, oppheves. Dette gjelder §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 23, 24, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47 og 48.

«Ny § 113 skal etter forslaget lyde:

De som paa det Tidspunkt ere Medlemmer af Statsraadet, overtage Regjeringens Funktioner efter den forandrede Grundlov. Hvor der i gjældende Love tillægges Kongen nogen Myndighed, tilfalder denne fremtidig Regjeringen.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Ola Borten Moe, fra Kristelig Folkeparti, Hans Olav Syversen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at tilsvarende forslag om innføring av republikk har vært behandlet og avvist i Stortinget flere ganger tidligere, senest i 2008. Forslaget representerer et grunnleggende brudd med den norske statsformen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at monarkiet har en bred oppslutning i det norske folk. Meningsmålinger som er foretatt de senere år, tyder på at monarkiet heller er styrket enn svekket blant befolkningen de siste 10 år. Det er derfor ingen signaler i tiden som skulle tilsi endring i det standpunkt som Stortinget tidligere har hatt i dette spørsmålet.

Flertallet viser til at monarkiet som statsform har en mer enn 1000-årig historie i Norge. I tilknytning til unionsoppløsningen i 1905 bekreftet det norske folk gjennom folkeavstemning at Norge fortsatt skulle være et kongedømme. Dersom det en gang i fremtiden skulle bli aktuelt å endre styreform, må dette etter flertallets mening i så fall forelegges befolkningen i en rådgivende folkeavstemning.

Flertallet tilrår på denne bakgrunn at det fremlagte forslag ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er motstander av monarkiet som statsform. Dette medlem mener det er prinsipielt galt at posisjonen som statsoverhode går i arv istedenfor å være resultat av en demokratisk prosess.

Dette medlem viser til at det i forslaget er understreket behovet for en forutgående folkeavstemning.

På denne bakgrunn anbefaler dette medlem at forslaget bifalles.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Dokument nr. 12:3 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Rolf Reikvam om endringer i Grunnloven §§ 1, 3, 12–14, 16–22, 25–31, 62, 67–69, 74–81, 86 og 112, om opphevelse av Grunnloven §§ 4–9, 11, 23, 24, 32, 34–37, 39–41, 43–48, om ny § 113 og om endring av Grunnlovens overskrift. (Innføring av republikansk statsform) – bifalles.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 12:3 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Rolf Reikvam om endringer i Grunnloven §§ 1, 3, 12–14, 16–22, 25–31, 62, 67–69, 74–81, 86 og 112, om opphevelse av Grunnloven §§ 4–9, 11, 23, 24, 32, 34–37, 39–41, 43–48, om ny § 113 og om endring av Grunnlovens overskrift. (Innføring av republikansk statsform) – bifalles ikke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 11. mai 2010

Anders Anundsen

leder

Hans Olav Syversen

ordfører